

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(5)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 416 sahifa,
27-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Формирование здоровьесберегающей образовательной среды в начальной школе в условиях инклюзии.....	10
Тургунова Нилуфар Абдусаломовна	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tez va aniq hisoblash ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	16
Dehqonova Maxliyoxon Shuhratjon, Musinjonova Dildoraxon Mahmudjon	
Научно-педагогический анализ методов математического моделирования: численные и аналитические подходы в обучении студентов	19
Мусурмонова Маъмура Оман кизи, Жураева Феруза Бахтиёр кизи, Сарсенбаева Мархабо Шадибековна	
Inklyuziv ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijtimoiy moslashuvini rivojlantirish texnologiyasi.....	26
Turdimurodova Muazzam Muzaffarbek qizi	
M. Tvenning "Tom Soyerning boshidan kechirganlari" romanida bolalar obrazining tasviri masalasi	29
Sattarov Farrux Nuridinovich	
Pedagogik dasturiy vositalar yordamida dars sifatini oshirish	35
D. K. Ibadullayev	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning kasbga qiziqishlarini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	41
Isabekova Dilafuz Shermirzayevna	
Молодёжь Узбекистана в системе политических процессов.....	46
Юсупова Элеонора Фердинандовна	
Математика o'qitishda zamonaviy yondashuvlar: vaziyatli tahlil va amaliy samaradorlik	51
Matyaqubova Nazira Hikmat qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini sun'iy intellekt texnologiyalari asosida rivojlantirishning metodik modeli.....	54
Choriyev Olmosbek Baxriddin o'g'li	
Fan va tilni integratsiyalashgan holda o'qitish (CLIL)	60
M. D. Boynazarova	
Оптимизация показателей сердечного цикла у спортсменов при хроническом физическом перенапряжении посредством фармакологической поддержки	63
Нормуратов Абдулла Саппарович	
Chidamlilikka yo'naltirilgan sport turlarida uglevod va energiya almashinuvini farmakologik korreksiyasi....	67
Normuratov Abdulla Sapparovich	
O'quvchilarga dutor ijrochiligini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari	70
Sa'dullayev Og'abek Abdurashid o'g'li, Nazirullayeva Nodira Akmal qizi	
Bolalar musiqa va san'at maktablarida individual va jamoa mashg'ulotlarini tashkil etish mexanizmlari (cholg'u ijrochiligi misolida).....	74
Omonova Charos Baxodir qizi	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining o'quv-biluv faoliyatini motivatsiyalashda interfaol metodlardan foydalanish.....	79
Saidova Zulfizar Norbobo qizi	
O'qituvchining kognitiv egizagi (Digital Twin): sun'iy intellekt yordamida individual pedagogik uslubni modellashtirish.....	83
Kuchkarova Feruza Qambaraliyevna	
Abdusamad Boboxo'jayev rahbarligida tarix va arxeologiya institutining rivoji: 1964-yilgi arxiv hujjati misolida	91
Abdullayev Botir Jabbor o'g'li	
Maktab o'quvchilarining musiqiy idrokni shakllantirishning ijtimoiy va didaktik zarurati.....	93
Abdumannan Maxammatov	

“Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kalokagatiyani rivojlantirishning KAMOL modeli asosidagi pedagogik texnologiyasi”	97
<i>Abdurahmonova Dilorom Jovliyevna</i>	
Morphological Structure and Word Formation of Ecotourism Terminology: A Cross-Linguistic Analysis With Reference to the Uzbek Language.....	104
<i>Absamatova Charos</i>	
Fizika fanini o'tmda o'qitishda masalalar yechishning ilmiy-metodik ahamiyati	107
<i>Akmal Mustafoyev Isaqulovich, Munajat Mustafoyeva Oltibekovna</i>	
Kasbiy yo'naltirilgan ingliz tili darslarida metakognitiv strategiyalar asosida akademik nutqni rivojlantirish ..	111
<i>Allamuratov G'ofur Ashurovich</i>	
Maktabgacha ta'limda bolalarning mayda qo'l motorikasini rivojlantirish metodikasi	116
<i>Amanova Albina Dexqon qizi</i>	
Psychological Approaches in Teaching English in Preschool Education and their Effectiveness	120
<i>Berdiqulova Zamira Albertovna</i>	
The Role of Family, Education, and Community Systems in Shaping Individual Psychological Well-Being .	124
<i>Diibar Abdullayeva Ubaydullayevna, Iroda Panjiyeva Khayitovna</i>	
Nomoddiy madaniy merosning talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli shaxs sifatida tarbiyalashdagi ahamiyati	127
<i>Erboyev Suxrob Abdusalomovich</i>	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida inson resurslarini boshqarishda muvozanatlashgan ko'rsatkichlar tizimidan foydalanishning nazariy asoslari	131
<i>Gulmira Jumanova</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini o'stirishda badiiy adabiyotning dolzarbligi	135
<i>Hasanova X. Z.</i>	
Gospital ta'lim sharoitida ona tili fanini o'qitishda raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi	139
<i>Hikmatov Bobobek Saydulloyevich</i>	
ASB bo'lgan bolalarda sensor buzilishlarning kognitiv va ijtimoiy rivojlanishga ta'siri	142
<i>Isaxanova Oybarchin Abduraxim qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda kommunikativ faoliyat samaradorligining pedagogik mexanizmlari	146
<i>Maxmutazimova Yulduz Raxmatovna</i>	
David haykali ko'z bo'lagining qalamtasvirini bajarish usullari.....	149
<i>Mo'minov Baxtiyor Karamatovich</i>	
Ta'limda fanlararo integratsiyadan foydalanishning pedagogik va psixologik asoslari	154
<i>Oblakulova Nodira Abduvali qizi</i>	
Ellipslarni tasviriy san'at va muhandislik grafikasida yasash metodikasi.....	160
<i>Sheraliyev Sanjarbek Karimberdiyevich</i>	
Kommunikativ strategiyaning yuzaga kelish omillari	170
<i>Normaxmatova Feruza Ruziboyevna</i>	
Umumta'lim maktab musiqa madaniyati darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanish muammo va yechimlari	174
<i>O'rishboyeva Xumora O'rol qizi</i>	
Maktabda jismoniy tarbiya darslarida futbol elementlaridan foydalanib 10-11 yoshli bolalarda tezkor-kuch qobiliyatlarini rivojlantirish uslubiyati	177
<i>Qurbonbayeva Maftuna G'ayrat qizi</i>	
Maktabda darsdan tashqari futbol to'garaklarida o'quvchilarning tezkor-kuch qobiliyatlarini takomillashtirish	182
<i>Ro'ziboyeva Fotima Quدرات qizi</i>	
Matn ustida ishlash samaradorligini baholash mezonlari	187
<i>Sadarova Nilufar</i>	
Neyroestetik stimulning yosh dinamikasidagi roli: kognitiv emotsional sferani qayta tashkil etish mexanizmlari.....	193
<i>Salaxidinova Xolida Xaliljonovna</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	<p>Kasbiy ta'limda o'quvchilarning psixologik va axloqiy sifatlari 198 Salomov Abdurasul Axmadovich</p> <p>Funksiyaning hosilasi yordamida o'sish va kamayish oraliqlarini aniqlash metodikasi 201 Sherzad Eshjanovich Bekchanov, Shohida Sadullaeva Ziyadullaeva, Abdusalom A. Xudoyberdiev</p> <p>Bo'lajak tarbiyachilarning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishda psixologik treninglarning nazariy va amaliy asoslari..... 205 Sojida Safarova Saxadin qizi</p> <p>Destruktiv xulq-atvor psixologik va pedagogik qarovsizlik oqibati sifatida..... 207 Umirzoqova Shodiya Lutfullo qizi</p> <p>Maktabgacha ta'limda bolalar bilan innovatsion texnologiyalar yordamida ekologik omillarni singdirish 210 Xoldorova Mashxura G'ulomovna</p> <p>Роль антиоксидантной системы в повышении работоспособности спортсменов 214 Нурбаев Бахтиёр Шириневич</p> <p>Shaxs irodaviy sohasini rivojlantirishning psixologik determinantlari..... 217 To'ychiyeva Shoyista Jumabayevna</p> <p>Ta'lim jarayonida va talabalarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ahamiyati 223 X. Xalilova, N. Niyazova</p> <p>Optimization of Periodontal Disease Treatment Tactics in Patients With Chronic Hepatitis C After Achieving a Sustained Virological Response 227 Makhmudova Ugiyoy Bakhtiyorovna</p> <p>Pathogenetic and Clinical Rationale for the Prevention and Management of Periodontal Diseases in Workers Within Dust-Hazardous Environments 230 Turumova Marjona Bakhodirovna</p> <p>Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarining boshqaruv faoliyati va kasbiy madaniyati 233 Imamova Nilufar Zabiyyulla qizi, Soloyeva Rayhonoy Ravshanbek qizi</p> <p>Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida integratsiyalashgan ijodiy muhitni tashkil etishning ilmiy-metodologik asoslari 236 Sultanov Xaytboy Eraliyevich</p> <p>Ma'naviy-ma'rifiy faoliyat orqali o'smirlarda huquqbuzarlik profilaktikasining pedagogik asoslari 241 Umarov Qobiljon</p> <p>Maktab o'quvchilari orasida kiberbulling profilaktikasi yo'llari 245 Jannazarova Juldizxan Aliiyar qizi</p> <p>Kimyo ta'limi jarayonida kreativ yondashuv asosida kompetensiyaviy yondashuvni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish 250 Allaberdiyeva Zebinisobegim Ismoiljon qizi</p> <p>Universality in Phraseological Units in English, Dutch and Uzbek 253 Khaydarova Guzalkhon</p> <p>Texnologik ta'limda axborot texnologiyalaridan foydalanishning o'quv samaradorligiga ta'siri: universitet darajasida istiqbollor 256 Musurmonova Ma'mura Oman qizi, Berdiyeva Gulnoza Rizoqulovna</p> <p>Chet el va mahalliy tajribalarda muhandislik musobaqalari samaradorligi 261 N. Nomozova, A. Muxamadiyev</p> <p>Autizm spektri buzilishlarining klinik-pedagogik xususiyatlari va ularni korreksiyalashning ilmiy asoslari..... 267 Polatova P. M., Polvonova Kishchan Ravshanovna</p> <p>Tenglamalar ildizlarini aniqlashda vatarlar usuli va python dasturiy modeli 272 Rizayeva Bahoroy Jahongir qizi</p> <p>Algebra fanini o'rganishda talabning xatolarini tahlil qilish va ularni bartaraf etish usullari 277 Zaxiriddinova Shahlo Zahiriddin qizi, Norboyeva E'zoza O'tabek qizi, Oqbutayeva Sumbula Normuhammad qizi</p> <p>Интегрированный подход как основа развития русской связной речи иноязычных студентов неязыковых специальностей 280 Бозорова Хулкар Одинакуловна</p>
-------------------------------------	--

Оптимизация трудовых отношений в системе общего среднего образования на основе HR-менеджмента: эмпирический анализ.....	284
Турикова Лазокат Машрабовна	
Pedagoglarning huquqiy maqomi hamda global kompetensiyalar bilan bog'liq muammo va yechimlar.....	296
Javohir Baxtiyorovich Shukurov	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida og'zaki nutqni rivojlantirishning kommunikativ yondashuv asoslari.....	305
Holikulova Feruza Xasanovna	
Talabalarda internet va ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishning agressiv xulq-atvorga ta'siri.....	309
Tosheva Sayyora Raxmonqulovna	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirishning nazariy asoslari.....	314
Nurmatova Iroda Toxtasinovna, Qutlimuratova Dilnoza Oybek qizi	
O'quv materiallarini didaktik prinsiplar asosida bayon qilishning nazariy-amaliy asoslari.....	318
Turdiyeva Navruza Sheraliyevna	
Raqamli va globallashtirilgan muhitda maktabgacha yoshdagi bolalarda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarini rivojlantirish.....	323
Avazova Xidoyat Zafar qizi	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida badiiy asar tahlil qilish kompetensiyasini shakllantirish orqali o'quvchilar nutqini boyitish ("Bog'bon va nihol" rivoyati misolida).....	327
Normurodova Nigora Abdusattorovna, Abduxalilova Mohinur To'raqul qizi	
Qoraqalpog'iston cho'l yaylovlarning holatiga katta qumsichqonlar ta'sirini baholash.....	331
Adilbayeva Genjexan	
O'zbekiston zaminida uyg'onish - renessans hodisasining yuz berishi: shakllanishi, musulmon va insoniyat dunyosi taraqqiyotidagi o'rni.....	335
Choriyev Mirjalol Baxtiyor o'g'li	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining ekologik kompetentligini badiiy-loyihaviy faoliyat orqali rivojlantirish metodikasi.....	340
Istamov Zavqiddin Sa'dulloevich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida fonetik kompetensiyani rivojlantirish orqali orfoepik bilimlarni shakllantirish.....	344
Mamasidikova Naima Toxirjon qizi	
Talabalarining mustaqil o'qish va o'rganish kompetensiyalarini rivojlantirishning metakognitiv aspektlari.....	348
Mirsobitova Parvina Bahodir qizi	
Sun'iy intellekt vositasida talabalarining axloqiy-estetik madaniyatini rivojlantirishning pedagogik asoslari..	351
Muminov Zokir Sharop o'g'li	
Ta'lim muhitining o'quvchilarning emotsional holatiga ta'siri.....	354
Nurmatov Nurhayot Nurziyat o'g'li, Otaqurbonbova Nigina Rustam qizi	
STEAM yondashuvi asosida o'simliklar fiziologiyasi fanida o'quv mazmunini didaktik qayta tashkil etish xususiyatlari.....	358
Xoliqulova Gulchehra Alimardon qizi	
Особенности развития эмоционального интеллекта у детей дошкольного возраста.....	363
Мирзаева Наргиза	
Inklyuziv ta'limni tashkil etishning pedagogik asoslari.....	367
Abdanbekova Nilufar Rixsiyevna	
O'qituvchining pedagogik mahoratini takomillashtirish va uni rivojlantirish omillari.....	370
Ismailova Shaira Ferdausovna	
Maktab o'quvchilarida o'zini o'zi tarbiyalashni shakllantirishning pedagogik asoslari (8–9-sinflar asosida)..	373
Norxo'jayeva Lobar Nuriddin qizi	
Inkluziv ta'limda pedagoglarning mahorati va pedagogik innovatsiyalar.....	378
Raxmonova Gullola Shavkatovna	
The Impact of Collaborative Writing Activities on EFL University Students' Essay Writing Skills: A Classroom-Based Study.....	382
Shovkiewa Munisa Shonazar kizi	

CONTENTS

MUNDARIJA SOÐERJANIE

ChatGPT va generativ AI vositalarining o'quv jarayonidagi didaktik imkoniyatlari.....	386
Sotivoldiyev Shohruhmirzo Abdumalik o'g'li	
O'qituvchi shaxsining pedagogik etikasi va kasbiy madaniyati.....	390
Sultonova Nargiza Nigmatovna	
Raqamli transformatsiya sharoitida talabalarining media savodxonligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari.....	393
Zaxiriddinova Shaxlo, Nurova Manzura, Murodova Fayoza	
Talabalar matematik tafakkurini rivojlantirishda analizdan masalalar yechish strategiyalari	397
Zaxiriddinova Shaxlo, Tufliyeva Roziya, Ismatullayev Javohir	
Роль социальной компетенции в процессе интенсивного когнитивного развития	402
З. Ф. Азизова	
Роль научного знания в повышении качества образования	406
Сагатова Диёра Абдулазиз кизи	
Методы использование информационных технологий в научном исследовании качества образования в ВУЗе.....	409
Уразова Марина Батыровна, Туленова Карима Жандаровна, Генжебаева Кундуз Саламат кизи	
Академический стресс и формирование механизма "Самообвинения" у студентов	412
Хошимова Дилорам Анваровна, Немаджанова Наргиза	

INKLYUZIV TA'LIMNI TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Abdanbekova Nilufar Rixsiyevna

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada inklyuziv ta'limni tashkil etishning pedagogik asoslari, uning nazariy va amaliy jihatlari, shuningdek, ta'lim jarayonida alohida ehtiyojli o'quvchilarni qo'llab-quvvatlashning didaktik tamoyillari yoritiladi. Inklyuziv ta'limning zamonaviy pedagogik tizimdagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Inklyuziv ta'lim, pedagogik asoslar, individual yondashuv, differensial ta'lim, maxsus ehtiyojlar, ta'lim integratsiyasi.

Abstract: This article examines the pedagogical foundations of organizing inclusive education, its theoretical and practical aspects, as well as the didactic principles of supporting learners with special educational needs in the educational process. The role and significance of inclusive education in the modern pedagogical system are analyzed.

Key words: inclusive education, pedagogical foundations, individual approach, differentiated instruction, special educational needs, educational integration.

Аннотация: В данной статье рассматриваются педагогические основы организации инклюзивного образования, его теоретические и практические аспекты, а также дидактические принципы поддержки обучающихся с особыми образовательными потребностями в образовательном процессе. Анализируется роль и значение инклюзивного образования в современной педагогической системе.

Ключевые слова: инклюзивное образование, педагогические основы, индивидуальный подход, дифференцированное обучение, особые образовательные потребности, интеграция в образовании.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimida teng imkoniyatlar yaratish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Inklyuziv ta'lim barcha o'quvchilarning, jumladan, alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bolalarning ham umumiy ta'lim jarayonida teng ishtirok etishini ta'minlashga qaratilgan pedagogik yondashuvdir. Bu tizim nafaqat ta'lim olish huquqini amalga oshiradi, balki ijtimoiy integratsiyani ham mustahkamlaydi.

Inklyuziv ta'lim bugungi kunda ta'lim tizimining eng muhim va insonparvar yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. U barcha bolalarning, jumladan, alohida ta'lim ehtiyojlariga ega o'quvchilarning ham umumiy ta'lim jarayonida teng ishtirok etishini ta'minlashga qaratilgan. Bu yondashuv nafaqat ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytiradi, balki ijtimoiy tenglik va adolat tamoyillarini ham mustahkamlaydi.

Zamonaviy pedagogikada inklyuziv ta'limni joriy etish o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish, ularga mos o'quv muhitini yaratish hamda ularning jamiyatga integratsiyasini qo'llab-quvvatlash bilan chambarchas bog'liq. Shu bois inklyuziv ta'limni tashkil etish jarayonida pedagogik yondashuvlar, metodlar va vositalarni to'g'ri tanlash muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtayi nazardan, inklyuziv ta'limni tashkil etishning pedagogik asoslarini o'rganish bugungi kun ta'lim tizimi uchun dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ushbu maqolada aynan shu masala ilmiy jihatdan tahlil qilinadi va uning amaliy ahamiyati yoritiladi.

Inklyuziv ta'limni tashkil etishning pedagogik asoslari bir nechta muhim tamoyillarga tayanadi. Avvalo, insonparvarlik va tenglik tamoyili asosiy o'rinda turadi. Har bir bola, uning jismoniy yoki aqliy imkoniyatlaridan qat'i nazar, sifatli ta'lim olish huquqiga ega.

Ikkinchi muhim asos - individual yondashuv tamoyili hisoblanadi. Inklyuziv ta'lim jarayonida har bir o'quvchining imkoniyati, qobiliyati va ehtiyoji inobatga olinadi. O'qituvchi o'quv materialini moslashtiradi va differensial yondashuv asosida darsni tashkil etadi. Shuningdek, integratsion yondashuv ham muhim pedagogik asoslardan biridir. Bu yondashuv alohida ehtiyojli bolalarni umumiy ta'lim muhitiga jalb qilish va ularni jamiyatga moslashuvini ta'minlashga xizmat qiladi.

Inklyuziv ta'limda psixologik qo'llab-quvvatlash ham katta ahamiyatga ega. O'quvchilarda o'ziga ishonchni shakllantirish, ijtimoiy faollikni oshirish va stress holatlarini kamaytirish pedagogik jarayonning muhim qismidir. Bundan tashqari, hamkorlik pedagogikasi inklyuziv ta'limning asosiy shartlaridan biridir. O'qituvchi, ota-ona, psixolog va ijtimoiy xodimlarning birgalikdagi faoliyati samarali natija beradi. Didaktik jihatdan inklyuziv ta'limda moslashtirilgan o'quv materiallari, vizual vositalar va interaktiv metodlardan foydalanish tavsiya etiladi. Bu o'quv jarayonini yanada tushunarli va qulay qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Inklyuziv ta'limni tashkil etishning pedagogik asoslari bir nechta muhim nazariy va amaliy tamoyillarga tayanadi. Avvalo, insonparvarlik tamoyili asosiy o'rinni egallaydi. Bu tamoyil har bir bolaning qadr-qimmatini, huquqi va imkoniyatini tan olishni nazarda tutadi. Ta'lim jarayonida barcha o'quvchilar teng huquqli ishtirokchi sifatida qaraladi. Ushbu ta'limning muhim pedagogik asosi - teng imkoniyatlar tamoyilidir. Bu tamoyilga ko'ra, har bir o'quvchi o'z imkoniyatidan kelib chiqib sifatlari ta'lim olish huquqiga ega bo'lishi kerak. Shu sababli ta'lim muassasalarida moslashtirilgan o'quv muhitini yaratish, maxsus vositalardan foydalanish va o'quv dasturlarini individuallashtirish talab etiladi.

Yana bir muhim asos - individual yondashuv va differensial ta'lim hisoblanadi. Inklyuziv ta'lim jarayonida o'qituvchi har bir o'quvchining psixologik, fiziologik va intellektual xususiyatlarini inobatga olishi lozim. O'quv materiallari va topshiriqlar o'quvchining imkoniyatiga moslashtiriladi, bu esa ta'lim samaradorligini oshiradi. Shuningdek, integratsion yondashuv inklyuziv ta'limning asosiy pedagogik yo'nalishlaridan biridir. Bu yondashuv alohida ehtiyojli bolalarni umumta'lim sinflariga jalb etish va ularni sog'lom tengdoshlari bilan birgalikda o'qitishni nazarda tutadi. Natijada o'quvchilar o'rtasida ijtimoiy moslashuv va hamkorlik ko'nikmalari shakllanadi.

Inklyuziv ta'limda psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash ham muhim ahamiyatga ega. O'quvchilarning emotsional holatini barqarorlashtirish, ularda o'ziga ishonchni shakllantirish va ijtimoiy faollikni rivojlantirish pedagogik jarayonning ajralmas qismi hisoblanadi. Bu jarayonda psixolog, defektolog va o'qituvchining hamkorligi katta rol o'ynaydi.

Bundan tashqari, hamkorlik pedagogikasi inklyuziv ta'limning samarali tashkil etilishida muhim omildir. O'qituvchi, ota-ona va mutaxassislarining birgalikdagi faoliyati o'quvchining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu yondashuv ta'lim jarayonini kompleks va tizimli tashkil etishga yordam beradi. Didaktik jihatdan inklyuziv ta'limda moslashtirilgan o'quv materiallari, vizual vositalar, interaktiv metodlar va texnik yordamchi vositalardan foydalanish muhim hisoblanadi. Bu esa o'quv jarayonini yanada tushunarli, qulay va samarali qiladi. Bu ta'limning pedagogik asoslari insonparvarlik, tenglik, individuallashtirish va integratsiya tamoyillariga tayangan holda ta'lim jarayonini tashkil etishga xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

So'nggi yillarda inklyuziv ta'limni rivojlantirish yo'nalishida bir qator muhim yangiliklar va innovatsion yondashuvlar joriy etilmoqda. Avvalo, ta'lim tizimiga inklyuziv ta'limni qo'llab-quvvatlovchi normativ-huquqiy bazaning mustahkamlanishi bu sohada eng muhim yangiliklardan biri hisoblanadi. Bu esa alohida ehtiyojli bolalarning ta'lim olish huquqini kafolatlash va ularni umumta'lim muhitiga integratsiya qilishni tezlashtirmoqda. Yana bir muhim yangilik - raqamli texnologiyalarning inklyuziv ta'limga joriy etilishidir. Elektron ta'lim platformalari, audiovizual materiallar, maxsus dasturiy vositalar va moslashtirilgan raqamli resurslar o'quvchilarning ta'lim jarayonida faol ishtirokini ta'minlamoqda. Bu imkoniyatlar ayniqsa eshitish yoki ko'rish qobiliyatida cheklolvlari bo'lgan o'quvchilar uchun katta qulaylik yaratadi.

Shuningdek, individual ta'lim yo'nalishlarini ishlab chiqish amaliyoti kengaymoqda. Hozirgi kunda har bir alohida ehtiyojli o'quvchi uchun maxsus ta'lim rejaları (Individual Education Plan – IEP) ishlab chiqilib, uning imkoniyatlariga mos o'quv dasturi asosida ta'lim berilmoqda. Bu yondashuv o'quvchilarning rivojlanish dinamikasini yaxshiroq kuzatish imkonini beradi.

Inklyuziv ta'limda yana bir yangilik - multidisiplinar yondashuvning kuchayishidir. Pedagog, psixolog, logoped, defektolog va ota-onalarning birgalikdagi hamkorligi asosida o'quvchining rivojlanish jarayoni kompleks tarzda olib borilmoqda. Bu esa ta'lim sifatini sezilarli darajada oshirmoqda. Bundan tashqari, inklyuziv sinflar uchun maxsus o'qituvchilarni tayyorlash tizimi rivojlanmoqda.

Oliy ta'lim muassasalarida inklyuziv pedagogika bo'yicha maxsus kurslar va treninglar joriy etilib, o'qituvchilarning professional kompetensiyasi oshirilmoqda. Yana bir muhim yangilik - inklyuziv ta'limda assistiv texnologiyalardan foydalanishning kengayishidir. Nutqni matnga aylantiruvchi dasturlar, eshitish moslamalari, ekran o'qish vositalari va boshqa texnik yordamlar o'quvchilarning ta'lim jarayonini yengillashtirmoqda. Sohasi-dagi ushbu yangiliklar ta'lim tizimini yanada insonparvar, zamonaviy va qulay qilishga xizmat qilmoqda hamda barcha o'quvchilar uchun teng imkoniyatlar yaratishni ta'minlamoqda.

Inklyuziv ta'limni yanada samarali tashkil etish va uning pedagogik asoslarini mustahkamlash uchun quyidagi takliflarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

Birinchidan, ta'lim muassasalarida inklyuziv muhitni to'liq shakllantirish zarur. Bunda sinf xonalarini moslashtirish, maxsus jihozlar va yordamchi vositalar bilan ta'minlash orqali barcha o'quvchilar uchun qulay sharoit yaratish lozim.

Ikkinchidan, o'qituvchilarning inklyuziv ta'lim bo'yicha malakasini oshirish muhim ahamiyatga ega. Maxsus treninglar, seminarlar va qayta tayyorlash kurslari orqali pedagoglarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish kerak.

Uchinchidan, individual ta'lim rejalarini (IEP) keng joriy etish tavsiya etiladi. Har bir o'quvchining ehtiyoji va imkoniyatidan kelib chiqib, alohida o'quv dasturlarini ishlab chiqish ta'lim samaradorligini oshiradi.

To'rtinchidan, psixologik va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimini kuchaytirish lozim. Maktablarda psixolog, logoped va defektolog xizmatlarini tizimli yo'lga qo'yish o'quvchilarning moslashuv jarayonini yengillashtiradi.

Beshinchidan, ota-onalar bilan hamkorlikni mustahkamlash zarur. Inklyuziv ta'lim jarayonida ota-onalarning faol ishtiroki o'quvchining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Oltinchidan, assistiv va raqamli texnologiyalardan keng foydalanish tavsiya etiladi. Maxsus dasturlar va texnik vositalar yordamida o'quvchilarning ta'lim olish imkoniyatlari kengayadi.

Ushbu takliflarning amaliyotga joriy etilishi inklyuziv ta'lim sifatini oshiradi, barcha o'quvchilar uchun teng va qulay ta'lim muhitini yaratishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Inklyuziv ta'limni tashkil etishning pedagogik asoslari zamonaviy ta'lim tizimining insonparvarlik, tenglik va ijtimoiy adolat tamoyillariga tayanadi. Ushbu yondashuv barcha o'quvchilarga, jumladan alohida ehtiyojga ega bolalarga ham sifatli ta'lim olish imkonini yaratadi.

Inklyuziv ta'lim jarayonida individual yondashuv, differensial ta'lim, psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash hamda hamkorlik pedagogikasi muhim o'rin tutadi. Bu omillar o'quvchilarning jamiyatga moslashuvi va ularning shaxs sifatida rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, zamonaviy raqamli va assistiv texnologiyalardan foydalanish inklyuziv ta'lim samaradorligini oshirib, ta'lim jarayonini yanada qulay va moslashuvchan qiladi. Umuman olganda, inklyuziv ta'limni rivojlantirish jamiyatda teng imkoniyatlar yaratish va ijtimoiy integratsiyani ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun. – Toshkent, 2020-yil.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Inklyuziv ta'lim tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. – Toshkent, 2021-yil.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi. – Toshkent, 2020-yil.
4. Karimova V.M. Pedagogika. – Toshkent: Noshir, 2019.
5. Azizxo'jaeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU, 2016.
6. Tursunova Z.R. Inklyuziv ta'lim asoslari. – Toshkent: O'qituvchi nashriyoti, 2020.
7. Yuldashev J.G'. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
8. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Inklyuziv ta'limni rivojlantirish bo'yicha metodik qo'llanma. – Toshkent, 2022.
9. Abdullaeva Sh.A. Maxsus pedagogika va inklyuziv ta'lim. – Toshkent: Universitet, 2018.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezident maktablari va inklyuziv ta'lim tajribalari bo'yicha ilmiy-uslubiy to'plam. – Toshkent, 2023.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(5)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.